Plan mot diskriminering och kränkande behandling

Förskolan Lindö

Upprättad: 2025-08-12

Reviderad:

Innehållsförteckning

Inledning s 3-4
- Syfte och bakgrund
- Främja likabehandling och motverka kränkningar
- Ett sammanhållet uppdrag
- Tillitsfulla relationer
- Normer, normmedvetenhet och normkritik

Definitioner s 5

Styrdokument s 6

Främjande och förebyggande arbete s 7

Plan mot kränkande behandling s 8

Aktiva åtgärder mot diskriminering s 9

Plan mot diskriminering s 10

Fördjupnings- och referensmaterial s 11

Inledning

Syfte och bakgrund

Dokumentet är utbildningsförvaltningens beskrivning av den **lägstanivå** som en **plan mot diskriminering och kränkande behandling ska innehålla**. Varje förskola/skola kan välja en annan struktur (ordningsföljd) av innehållet samt fylla på med mer information.

Nedanstående text är, där ingen annan hänvisning finns, axplock från innehåll på Skolverkets hemsida.[1]

När det i texten står **skola, skolmiljö** etc. så **innefattar** det alla **skolformer:** förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskola och anpassad grundskola.

Främja likabehandling och motverka kränkningar

Utbildningen ska enligt skollagen och läroplanerna utformas i överensstämmelse med grundläggande demokratiska värderingar och mänskliga rättigheter. Ibland sammanfattas detta som skolans värdegrund. Det främjande arbetet ska syfta till att förankra respekten för alla människors lika värde samt att bidra till en skolmiljö där alla barn och elever känner sig trygga och utvecklas.

Skolans värdegrund ska genomsyra verksamheten. Men vad betyder det egentligen? Kanske kan vi förstå värdegrunden som summan av de val, överenskommelser och handlingar som elever och skolpersonal manifesterar i skolan. Värdegrund blir därmed något vi gör och skolans värdegrund, så som styrdokumenten formulerar den, genomsyrar verksamheten först när vi medvetet väljer och agerar på ett sätt som främjar barns/elevers lika rättigheter och möjligheter i skolan

Ett sammanhållet uppdrag

Arbetet med skolans värdegrund kan beskrivas med hjälp av perspektiven **om**, **genom** och **för**. Barn och elever utvecklar i arbetet med värdegrunden kunskaper om mänskliga rättigheter och demokrati. Värdegrundsarbetet sker också genom exempelvis de demokratiska arbetsformer och positiva arbetsklimat som ska råda i verksamheterna. I detta arbete utvecklar barn och elever förmågor som behövs för att aktivt kunna verka i ett demokratiskt samhälle. Perspektiven möjliggör **en helhetssyn** som bidrar till att **värdegrunden integreras i kunskapsmålen**.

Utdrag ur läroplanerna:

> ” Utbildningen i förskolan ska lägga grunden för ett livslångt lärande. Den ska vara rolig, trygg och lärorik för alla barn. Utbildningen ska utgå från en helhetssyn på barn och barnens behov, där omsorg, utveckling och lärande bildar en helhet. I samarbete med hemmen ska förskolan främja barnens utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande människor och samhällsmedlemmar. […] Förskolan ska samarbeta med hemmen för att ge barnen möjlighet att utvecklas efter sina förutsättningar. Förskolan ska tydliggöra för barnen och barnens vårdnadshavare vilka mål utbildningen har. Detta är en förutsättning för deras möjlighet till inflytande och förståelse för förskolans uppdrag. Det är viktigt att alla som ingår i arbetslaget har förmåga att förstå och samspela med barnen och att skapa tillitsfulla relationer med hemmen, så att förskoletiden blir positiv för barnen.”[2]
>
> ”Skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska i samarbete med hemmen främja elevers allsidiga personliga utveckling till aktiva, kreativa, kompetenta och ansvarskännande individer och medborgare.

[1] https://larportalen.skolverket.se/#/modul/3-skolansvardegrund/Grundskola/302_Framja_likabehandling och https://www.skolverket.se/skolutveckling/inspiration-och-stod-i-arbetet/stod-i-arbetet/arbeta-med-skolans-vardegrund

[2] Läroplan för förskolan Lpfö 18, s 7-8, *FÖRSKOLANS UPPDRAG Helhetssyn*

Skolan ska präglas av omsorg om individen, omtanke och generositet. Utbildning och fostran är i djupare mening en fråga om att överföra och utveckla ett kulturarv – värden, traditioner, språk, kunskaper – från en generation till nästa.
Skolan ska vara ett stöd för familjerna i deras ansvar för barnens fostran och utveckling. Arbetet måste därför ske i samarbete med hemmen.
Skolan har i uppdrag att förmedla och förankra grundläggande värden och främja elevernas lärande för att därigenom förbereda dem för att leva och verka i samhället. Skolan ska förmedla de mer beständiga kunskaper som utgör den gemensamma referensram alla i samhället behöver."[3]

Tillitsfulla relationer

Här följer några exempel på hur personal kan skapa förtroendefulla relationer till barnen/eleverna i skolan. Ett antal faktorer, hämtade från nedan citerade doktorsavhandling[4], lyfts fram som särskilt viktiga vid relationsbyggande:

- att ta sig tid att lyssna,
- att se hela barnet/eleven – att låta barnets/elevens livsvärld få ta plats,
- att lyfta in barns/elevers erfarenheter i undervisningen,
- att på andra sätt möjliggöra barns/elevers delaktighet och inflytande,
- att bemöta barnen/eleverna utifrån de behov de har och
- att bygga ett förtroendekapital att ta av den dag läraren exempelvis behöver tillrättavisa ett barn/en elev.

Normer, normmedvetenhet och normkritik

Normkritiska perspektiv kan vara ett stöd och ge skolpersonal konkreta verktyg i skolans arbete med att hålla ihop arbetet med värden och kunskaper. Ett normkritiskt arbete berör hela det pedagogiska uppdraget och kan vara en grund för att dagligen, i planering, lektions-/verksamhetsinnehåll, bemötande, kollegialt lärande, reflektioner och bedömning arbeta mot att uppfylla målen i läroplanen.
Förutom att ge stöd i det dagliga pedagogiska arbetet och hjälpa till att uppfylla skolans demokratiuppdrag kan normmedvetenhet också hjälpa till att förebygga kränkningar i skolan. I flera rapporter[5] fastslås att det som ligger till grund för att diskriminering och kränkande behandling uppstår inom skolan är normer. Normer riskerar att bidra till förtryck och ett upprepande av maktstrukturer som leder till exkludering, diskriminering och kränkande behandling, som exempelvis våld (Skolverket 2009:88, Ungdomsstyrelsen 2013:13).

[3] Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet - Lgr 22, s 7, *Skolans uppdrag*
[4] Lilja, A. (2013). *Förtroendefulla relationer mellan lärare och elev* (Doktorsavhandling, Gothenburg Studies in Educational Science, 338). Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis.
[5] Se artikel, *Normer, normmedvetenhet och normkritik,* Emilia Åkesson, Amphi Produktion */Förskolan/skolans värdegrund – Grundskola och gymnasieskola/Modul: Främja likabehandling/Del 5: Normer, normmedvetenhet och normkritik*

Definitioner

Kränkningar av barns och elevers värdighet kan förekomma i form av:

- **Diskriminering** som innebär att ett barn eller en elev ***missgynnas*** av skäl som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.
  Indirekt diskriminering: att någon missgynnas genom tillämpning av en bestämmelse, ett kriterium eller ett förfaringssätt som framstår som neutralt men som kan komma att särskilt missgynna personer med visst kön, viss könsöverskridande identitet eller uttryck, viss etnisk tillhörighet, viss religion eller annan trosuppfattning, visst funktionshinder, viss sexuell läggning eller viss ålder, såvida inte bestämmelsen, kriteriet eller förfaringssättet har ett berättigat syfte och de medel som används är lämpliga och nödvändiga för att uppnå syftet,

  I verksamheten är det huvudmannen eller personalen som kan göra sig skyldig till diskriminering eftersom diskriminering handlar om missgynnande och förutsätter någon form av makt hos den som utför diskrimineringen.
- **Trakasserier** som innebär ett uppträdande som ***kränker någons värdighet*** och som har samband med någon av diskrimineringsgrunderna kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder. Om någon ur personalen utsätter ett barn eller en elev för trakasserier benämns det diskriminering.
- **Kränkande behandling** är ett uppträdande som, utan att vara diskriminering enligt diskrimineringslagen, kränker barns eller elevers värdighet.

I Skolverkets (tidigare) allmänna råd om arbetet mot diskriminering och kränkande behandling fanns följande beskrivning av trakasserier och kränkande behandling:
Trakasserier och kränkande behandling kan utföras av en eller flera personer och riktas mot en eller flera. De kan vara synliga och handfasta likaväl som dolda och subtila. De kan utföras inte bara direkt i verksamheten utan även via exempelvis telefon och internet. Trakasserier och kränkande behandling kan t.ex. uttryckas genom nedsättande tilltal, ryktesspridning, förlöjligande eller fysiskt våld. Kränkningarna kan även handla om att frysa ut eller hota någon. Kränkande behandling kan äga rum vid enstaka tillfällen eller vara systematiska och återkommande.

Vem avgör vad som är kränkande?

- Kränkande behandling är ett beteende som är oönskat.
- Det är barnet eller eleven som upplever sig utsatt för kränkande behandling som avgör vad som är oönskat och kränkande.
- För att det ska vara fråga om kränkande behandling enligt lagen måste kränkningen vara märkbar och tydlig.
- Den som kränker någon måste också förstå att uppträdandet upplevs som kränkande.
- I många situationer är det uppenbart att ett beteende är kränkande, men om det inte är det så måste barnet eller eleven klargöra för den som kränker att beteendet är ovälkommet.
- Barnet eller eleven kan också ta hjälp av personalen i verksamheten.
- Det är viktigt att komma ihåg att yngre barn inte alltid har möjlighet att förmedla sina känslor på samma sätt som äldre barn och vuxna.

(Se Skolverkets hemsida: LÄNK 1 / LÄNK 2

Styrdokument

- **Skollag (2010:800)**, 6 kap

- **Diskrimineringslag (2008:567)**
- **Förordning (2006:1083) om barns och elevers deltagande i arbetet med en plan mot kränkande behandling**
- **Läroplan för förskolan - Lpfö 18**
    - Förskolans värdegrund och uppdrag
    - 2.1 NORMER OCH VÄRDEN
    - 2.2 OMSORG, UTVECKLING OCH LÄRANDE
    - 2.3 BARNS DELAKTIGHET OCH INFLYTANDE
    - 2.8 REKTORNS ANSVAR
- **Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet – Lgr 22**
    - Skolans värdegrund och uppdrag
    - 2.1 NORMER OCH VÄRDEN
    - 2.2 KUNSKAPER
    - 2.3 ELEVERNAS ANSVAR OCH INFLYTANDE
    - 3. Förskoleklassen
    - 4. Fritidshemmet

Styrdokumenten för utbildningen påverkas även av och hänger samman med svensk och internationell rätt samt gemensamma överenskommelser som FN:s Allmänna förklaring om de mänskliga rättigheterna, Europakonventionen och Lagen (2018:1197) om Förenta nationernas konvention om barnets rättigheter, medborgerliga och politiska rättigheter och avskaffande av all slags diskriminering av kvinnor.

Främjande (för likabehandling) **och förebyggande arbete** (mot diskriminering och kränkande behandling)

Insats-Toalettbesök – Vad gör vi?
Vid toaletterna finns upptaget/ledigt-skyltar och pedagoger närvarande. Med en lyhördhet för hur barnet vill bli hjälpt på toaletten och genom att dela upp barnen i mindre grupper vid ingång och utgång minskar vi känslan och risken för utsatthet.

Tid - När?
Vid övergångar mellan inne och utevistelse och när barn säger att de vill gå på toaletten

Ansvar
Avdelningens personal

Insats- Blöjbyten – Vad gör vi?
Det är ordinarie personal som i första hand byter blöjor. Vikarier och studenter undviker den situationen

Tid - När?
Vid blöjbyten

Ansvar
Ordinarie personal

Insats-Lekattityder – Vad gör vi?
Gruppsamtal med barnen där de berättar vad de lekt under dagen och med vem.

Tid - När?
Vid olika tillfällen under dagen men oftast i samband med någon av måltiderna

Ansvar
Personal

Insats-Lekattityder – Vad gör vi?
Vi belyser att vi alla är lika olika och att det är något som berikar oss

Tid - När?
i alla sammanhang av undervisningstillfällen och omsorgstillfällen

Ansvar
All personal

Plan mot kränkande behandling

Kartläggning

Ansvar: Rektor och arbetslag

Vi har genomfört följande **kartläggningar**…

- Utbildningsförvaltningens enkät
- Organiserade samtal med barn och personal
- Trygghetsvandringar
- Dokumentation från fall av kränkande behandling
- Personalens observationer och reflektioner

Barns medverkan sker mer aktivt i takt med stigande ålder men börjar alltid genom att pedagogerna tolkar barnets signaler och verbala och kroppsliga kommunikation

Nulägesanalys

Ansvar: Rektor och pedagoger

Vår **analys** utifrån ovanstående kartläggningar är att det framförallt finns risker vid toaletter och i undanskymda platser på gården eller där det finns möjlighet att stänga in sig

Barns medverkan…

Mål för kommande år

Utifrån kartläggning och nulägesanalys ser vi att vi behöver arbeta med följande åtgärder: Vi behöver sprida ut oss på gården och inomhus behöver vi vara uppmärksamma på stängda dörrar och vara nyfikna på vad som sker bakom dem.

Vi fortsätter vårt arbete med att göra de toaletter vi har så integritetsvänliga som möjligt med upptaget/ledigt-lapparna och närvarande pedagoger.

Barns medverkan sker genom samtal om de utrymmen som finns och med nyfikna frågeställningar kring deras tankar och funderingar om miljöer och aktiviteter.

Uppföljning och utvärdering

Ansvar: Rektor

Uppföljning genomförs på följande sätt och vid dessa tidpunkter:

Vid upptakter och stängningsdagar lyfts trygghetsfrågor.

Åtgärder vid akuta händelser

Se verksamhetshandboken - *Stödprocess vid diskriminering och kränkande behandling.*

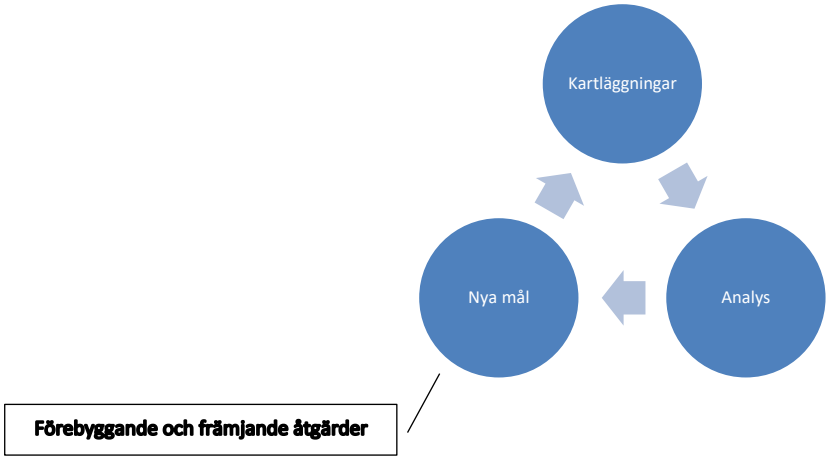

Aktiva åtgärder mot diskriminering

1. Undersöka risker för diskriminering

Första steget innebär att utbildningsanordnaren ska undersöka den egna verksamheten för att upptäcka eventuella risker för diskriminering eller repressalier, eller andra hinder för barns och elevers lika rättigheter och möjligheter. Det kan både vara reella, faktiska hinder och hinder i form av attityder, normer och strukturer.

Genom att undersöka den egna verksamheten säkerställs att de åtgärder som vidtas motsvarar en verksamhets faktiska behov.

Undersökningen ska vara en inventering och utredning av verksamheten för att identifiera hinder för lika rättigheter och möjligheter och för att identifiera om det förekommer diskriminering, inklusive trakasserier och sexuella trakasserier eller repressalier, eller risker för diskriminering eller repressalier.

Arbetet ska göras på ett generellt plan till exempel genom att göra en översyn av olika rutiner, riktlinjer och policydokument men även av attityder och normer.

Undersökningen kan göras på olika sätt. Det kan handla om att en förskola/skola undersöker sin verksamhet genom:

- observationer
- pedagogisk dokumentation /reflektionsprotokoll
- utvecklingssamtal
- intervjuer av barn/elever

Gör undersökningen utifrån samtliga diskrimineringsgrunder. Undersökningen ska göras på en övergripande nivå för att identifiera risker/hinder i verksamheten.

2. Analysera orsaker

Efter undersökningen ska utbildningsanordnaren analysera orsakerna till upptäckta risker och hinder.

Analysens omfattning beror i stor utsträckning på vilken typ av verksamhet det handlar om och hur stor den är.

3. Genomföra åtgärder

I steg tre ska utbildningsanordnaren genomföra de förebyggande och främjande åtgärder som skäligen kan krävas, mot bakgrund av undersökningen och analysen. Utbildningsanordnaren ska alltså bedöma vilka konkreta åtgärder som ska genomföras.

Utbildningsanordnaren ska genomföra åtgärder för att undanröja de upptäckta riskerna och hindren, främjande åtgärder i syfte att utjämna skillnader i förutsättningar mellan olika grupper, det vill säga undanröja hinder för lika rättigheter och möjligheter.

Åtgärderna ska motsvara faktiska behov. Det betyder inte att det måste finnas ett barn/en elev i verksamheten som kan drabbas idag, utan att det finns risker eller hinder som skulle kunna leda till att någon kan bli diskriminerad.

4. Följ upp och utvärdera

Det sista steget är att följa upp och utvärdera undersökningen, analysen och åtgärderna.

När det är klart ska de erfarenheter som arbetet har gett gå att använda i steg ett (undersökningen) i nästa cykel av arbetet med aktiva åtgärder.

Plan mot diskriminering

Undersökning

Följande metoder har använts för att undersöka risker för diskriminering…

- Vi har lyft frågan med samtlig personal i en diskussion vid upptakt -25

Analys

Följande orsaker till risker och hinder har vi analyserat…

- Vid frånvaro av personal finns inte den närvarande pedagog som behövs för att säkerställa att barnens attityd till varandra kan åtgärdas omedelbart. Utan att prata om sätt att agera eskalerar negativa beteenden
- Toaletterna är inte anpassade för att helt skydda barnets integritet.

Åtgärder

Följande åtgärder ska vi arbeta med för att förebygga diskriminering samt främja lika rättigheter och möjligheter för barn och elever.
Vi arbetar ständigt för att räcka till utifrån de förutsättningar vi har och kunna ta diskussionen med barnet direkt.
Vi fortsätter arbetet vid toaletterna där närvaro och integritietstärkande insatser utförs

Uppföljning och utvärdering

Uppföljning och utvärdering genomförs på följande sätt och vid dessa tidpunkter:
Vi lyfter frågan vid våra upptakter och stängningsdagar

Åtgärder vid akuta händelser

Se verksamhetshandboken - *Stödprocess vid diskriminering och kränkande behandling.*

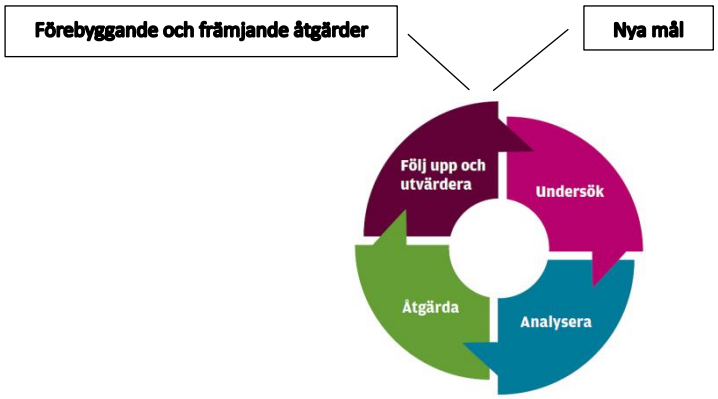

Fördjupnings- och referensmaterial

Skolverket

Arbeta med att främja trygghet och studiero

Sökväg: *Skolutveckling › Inspiration och stöd i arbetet › Stöd i arbetet › Arbeta med att främja trygghet och studiero* eller LÄNK

A) Stödmaterial

- ”Nolltolerans mot diskriminering och kränkande behandling”
- ”Förskolans och skolans värdegrund – förhållningssätt, verktyg och metoder”